

Недоступен ни однин перевод.

Ба ифтихори чашни 80-солагии таъсисёбии шаҳраки Табошар ва 25-солагии макоми шаҳрро гирифтани шаҳри Истиклол

Ин калъа мувофики дарёфти бостоншиносон (корҳои бостоншиносӣ дар ин калъа дар солҳои 1985-86 аз ҷониби олимону бостоншиносон аз институти таърих, бостоншиносӣ ва этнографияи ба номи А.Дониши Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди санҷиш қарор дода шудааст) дар баромади деҳаи Такмок (имрӯза маҳаллаи Меҳнатобод) сохта шуда, пеш аз асрҳои миёна ғайрон будааст. Мавадҳои аз ҷониби бостоншиносон аз ин қалъа ёфташуда ба асрҳои 5-8 миқдори санагузори қарда шудаанд.

Бино ба маълумот ва ривоятҳои сокинони маҳаллаи Меҳнатобод зери ин калъа деги чилгӯша мавҷуд будааст, ки барои мардуми деҳаҳои ғирду атрофи хӯрок омода мешудааст. Дар дигар қалъаҳои Осиёи Миёна ҳамагӣ чунин деги аз нақли мардум гирифта шудааст.

Дарёфтҳои аз ҷониби бостоншиносон аз ин мавзеъ маълум менамояд, ки қалъа дар пеш аз асри миёнагӣ мардуми ғирду атрофи ба ҳудуди қалъа кардааст. Масалан ҳумҳои бузург барои гирифтани озуқа ва дигар намуди онҳо, ки ақсар ба тухм монанд будаанд. Мавадди дигари ёфташуда ин боқимондаи тағораҳо мебошад, ки аз қалъа се адад дарёфт қарда шудааст, ки боқимондаи ду адад сафолӣ мебошанд. Якчанд намуди деги низ дарёфт қарда шудааст. Чойниҳо ин намуди бозёфтҳои мебошад, ки рафти қоғуқови бостоншиносӣ қам ба назар мерасад, вале аз Каппатепа як адад чойниҳои баландиаш 15 см ва як адади дигар боқимондаҳои чойник дарёфт шудааст.

Дигар аз бозёфтҳои аз Каппатепа ин обдон мебошад, ки шаклаш қулула буда, даҳонаш ҳело танг аст ва ду даста дорад. Ҳамзамон дар қалъаи Каппатепа якчанд намуди қӯзаҳои дарёфт қарда шудааст, ки қисмашон шикастаанд. Шохқосае, ки аз ин мавзеъ дарёфт қарда шудааст аз дигар чунин бозёфтҳои аз дигар қалъаҳо бо ҳама дар миёнааш қашидашуда фарқ дорад. Ин шохқоса аз сафол сохта шуда, ранги сурхи баландро дорад. Ҳамзамон боқимондаҳои як адад қам дар ин мавзеъ пайдо қарда шуд.

Ашӯи таъиноти маҳсус

Сарпӯш- ду намуди ин ашё аз Каппатепа ёфта шуд. Якумаш дастаи бардорандаи гафс дошта, ранги кахвагӣ дорад. Дуюм намудаш махрутшакл буда, аз гач сохта шудааст ва барои пӯшонидани дахони ашёҳо истифода мегардида.

Чарог ин намуди ашёҳо барои равшан намудани дохили хучраҳо истифода мешудааст. Як намуди ачиби чарогҳо аз хучраи №4 Каппатепа ёфт шуд. Ин чарог ба кӯзаҷа монанд буда, сарпӯши васеъ дорад. Дар миёнаи сарпӯшаш сӯроҳӣ бо диаметри 1см ва дар ду тарафи сарпӯш ду сӯроҳии дигар барои овехтани чарог сохта шудааст.

Хамзамон хайкалчаи сафолии асп дарёфт карда шудааст, ки бо рахҳо болои он зин ва дигар анҷомҳо кашида шуда.

Ашёҳои сангӣ

Аз даруни ин тепа хамчунин бостоншиносон зарфҳои аз санг сохташударо ба монанди угур, санги ярма, санги тезкунаки ашёҳои буранда, ҷавохирот ва сурмадонро дарёфт кардаанд. Хамзамон тахтаи сангӣ ва сурмамоли сангӣ ки барои ранг ва оро намудани кошу мича истифода мешудааст аз ин мавзӯ дарёфт карда шудааст. Бештари чунин ороишот аз кабрҳо дарёфта шудааст.

Ашёҳои аз гач сохташуда

Сандалии аз гач сохташуда бостоншиносонро ба хайрат оварда, ки се ҷо дорад, яъне секунҷа, пояҳо ба баланди 3-4 см буданд ва дар ошёнаи якуми ин калъа дарёфт шудаанд. Ин сандалиҳо хамчун тағмонак дар асрҳои 5-8 милодӣ истифода мешудаанд.

Ашёҳои шишагӣ

Аз ин мавзеъ косаҳо, чомҳо, круҷаҳо, кӯзаҳо, гулобдонҳо ва ғайраҳо дарёфт карда шуда, ранги кабуд, ширӣ, сӣҳ, осмонранг ва ботлокрангро доранд.

Ашёҳои аз фулузот сохташуда

Ба ин намуди ашёҳои аз ин мавзеъ дарёфткардашуда асбобҳои аз фулузот сохташуда махсуб меёбанд. Аввалан 14 адад пораҳои охан ва хамчунин ашёҳои аз биринҷ омодашуда ёфта шуд. Аз хучраи № 3 як адад тешаи аз охан сохташуда дарёфт шудааст. Чор адад корд, ки дастаашон аз чуб ва устухон сохта шуда аз ин калъа бозёфт гардидааст. Ҳамзамон либоси чангӣ, ҷане ҷавшан як адад, қисми қулоҳ ва ашёи ороишдихӣ, сими нуқрагӣ, зангула, меҳ, қошуқи биринҷӣ, қубурҷаи биринҷӣ бо дарозии 10 см, ҷархи металлӣ, ду шикастапораи оинаи биринҷӣ ва қулулаи занҷири оханӣ низ ёфта шудааст.

Тангаҳо

Аз ҳама қимматбаҳотарин маводҳои ёфтшуда (бостоншинос Д. Даутов) аз Каппатепа ин тангаҳои нуқрагӣ мебошанд, ки аз ошёнаи дуюм дарёфт карда шудаанд, ки ҳама якхела мебошанд. Дар як тарафи ин тангаҳо сурати нимтанай ҳоким дар сараш тоҷ мебошад. Дар пешорӯи ҳоким бо ҳати арабӣ навишта шудааст “Ал-маҳдӣ.....” ва дар болои сараш бо ҳати сугдӣ. Дар дигар тарафи танга қурбонгоҳ бо оташ ва сари Аҳурамаздо қашида шудааст.

Матоъ

Хангоми тоза намудани хучраи №5 якчанд пораҳои матои пахтагии беранг дарёфт шудааст, ки масоҳаташон 6-8 см мебошад, ки дар асрҳои 7-8 рост меояд. Аз рӯи ин бозёфтҳо маълум мегардад, ки мардуми ин маҳал ба заминдорӣ, чорвопарварӣ, кишоварзӣ ва канданиҳои кӯҳӣ машғул будаанд.

Калъаи Каппатепа бино ба маълумоти тарихшиносон аз ду ошёна иборат будааст ва ошёнаи якумаш хифз карда шудааст. Калъа чоркунча будааст ва чор манора доштааст. Ошёнаи якумӣ ин калъа барои хидматгори сохта шуда, ҳамчунин таххона, ошхона дар ин ошёна қарор доштааст. Роҳ тариқи пағна, яъне норбон ба ошёнаи боло сурат мегирифтааст. Тибки маълумоти олимони дар ошёнаи якум се хучраи омодабошӣ ва зисти хидматгори будааст.

Дар деворҳои (2,4м) калъа кодокхоро дидан мумкин аст, ки баъзе барои равшанидихӣ, хаводароӣ ва баъзе барои тирпарронӣ истифода мешудаанд.

Аз рӯи омӯзиш маълум мегардад, ки ин калъа дар асрҳои 4-5 милодӣ ҳамчун истироҳатгоҳ ё хонаи истикоматии ҳокими ҳамин мавзеъ бо оилааш ва хидматгориҳояш сохта шудааст. Дар умум дар Каппатепа 18 хучра мавҷуд будааст ва дар 7-8 хучрааш сокинонаш истикомат мекардаанд. Тибки тадқиқот дар ин калъа 20-25 нафар зиндагӣ кардаанд.

Тарҷумаи М.Ниёзов

аз рисолаи Н.Т. Раҳимов “Из истории материальной культуры Таджикистана (Замок Каппатепа)”